

יוני יהודה ליד אחד הכלובים במרכז "חוויות". "אחרי הפציעה השנייה אמרתי לרופאים: אין סיבה שאני אשכב בנית-חולים. טוב לי בבית עם החיות"

שיקום חיותי

לאחר שנפצע קשה באימון צניחה, נטל יוני יהודה חלק בטיפול ניסיוני לשיקום נכי צה"ל באמצעות רכיבה על סוסים ● בעקבות השיקום המוצלח הוא הקים מרכז לטיפול בפצועים, בנכים ובחולים בגוף ובנפש בעזרת עבודה עם בעלי חיים ● בחווה הצמודה לביתו בגוש עציון, מספר יהודה בהתרגשות על מטופלים שלמדו מהחיות איך לחייך שוב ● "לבעלי החיים אין דעות קדומות על בני-האדם", הוא אומר, "גם אם מדובר בחולה איידס, בסכיזופרן או באוטיסט"

קרן טאוב

צילום: חגי הירשפלד

לכולם כי אבחונה כאטיסטית היה רחוק מלהיות מדויק; על קשיש שחזר לחייך בזכות כלב שהוצמד אליו; על סכיזופרנים שחזרו לתפקד כאחד האדם, ועל נפגעות תקיפה מינית שלמדו לסמוך מחדש על סביבתן. ובכלל, רבים מוצאים מזור באדמתה הירוקה של החווה, ובתוכם חולי איידס, אוטיסטים, קשישים, ילדים לקויי למידה, נפגעי פעולות האיבה בגופם ובנפשם, והרשימה עוד ארוכה. יהודה עצמו הוא מראשוני נכי צה"ל ששוקמו בעזרת בעלי חיים. את החווה הקים לפני כעשור, לאחר שנפצע ושוקם פעמיים בעזרת חיות. כ-50 איש מטופלים כיום בחווה, מאות נוספים מטופלים על-ידי הצוות מחוץ לחווה – בגני הילדים, בבתי-ספר ובמרכזי הדיוור המוגן. יהודה, דוקטורנט בפסיכולוגיה עם התמחות בטיפול בעזרת בעלי חיים, מכיר באופן אישי את כל החיות בחווה, כמו גם את כל המטופלים בה, בעבר ובהווה. אחד המטופלים עליו הוא יורע לספר בגאווה הוא נער שהגיע אליו לפני כחמש שנים, לאחר שנפצע קשה בפעולת טרור. היום אותו נער "סגר מעגל" והפך בעצמו לחייל ביחידה ללוחמה בטרור. "זה ענק", הוא אומר בהתרגשות, "מדובר במישהו שלא תפקד בכלל. היום, כשאני רואה איפה הוא, אני בטוח שהוא עוד יגיע רחוק מאוד".

המשך בעמוד הבא

עלות השחר, בסביבות השעה חמש, נפתח יומו של יוני יהודה בטיוול ה"בוקר טוב" המסורתי שלו. זאת ההזדמנות שלו לבקר את כל החיות, יותר מאלף במספר, השוכנות בחווה הצמודה לביתו. מהתוכים שבחצר, דרך הזוחלים שבצריף ועד הסוסים שבאורווה – כולם זוכים מיהודה לברכה, לליטוף ולבריקה. "חשוב לי לראות שכל החיות מרגישות טוב עוד לפני שנפתחת החווה ולפני שמגיעים המטופלים והמטופלים", מסביר יהודה. "החיות הן השותפות שלי לעבודה הטיפולית, והן זקוקות מאוד לתשומת הלב שלי". מקרים מאוד לא פשוטים מתנקזים למרכז "חוויות" שביישוב אלעזר בגוש עציון, אותו מנהל יהודה (40). מקצתם עצובים וחסרי עתיד, מקצתם מלאי הפתעות, ורובם מלאים בתקווה שמפיחה בהם החווה השוקקת. סיור בשטחים הירוקים שליד ביתו של יהודה, יפיח בצועד בהם כוחות מחודשים. קשה להאמין שדווקא שם, בלב הטבע, בין שטחי המחיה של הלאמות, הנחשה הענקית, השועלים ושלל בעלי החיים הנוספים – מתרחשים דברים כמעט לא טבעיים, שלא לומר – נסים. כברררר אגב מזכיר יהודה כמה מהמטופלים שעברו אצלו, סיפורים עוצרי נשימה על ילדה שתקנית אשר רק אחרי שהתחילה לדבר, התברר

ע

פרסום מפה לאוזן

מטופלים ומדריכים במהלך טיפול ושיקום במרכז "חוויות"

לפציעה של יוני יהודה במהלך שירותו הצבאי לפני כ-20 שנה הייתה, מטבע הדברים, השפעה מכרעת על חייו. יהודה, ששירת בצנחנים, נפגע במהלך אימון צניחה לפני העלייה לקו במיידון והוכר כנכה צה"ל. אולם לא בפציעה היה טמון הרבר שצפוי לשנות את חייו - כי אם בתהליך השיקום הייחודי שנבחר לו.

כאשר שכב בבית הבראה 3 בחיפה, עם רגל מרוסקת ופגיעת גב קשה, קיבל יהודה הצעה יוצאת דופן. "הגיעו אנשים ושאלו מי רוצה להשתתף בפרויקט שיקומי חדש", הוא נזכר. "זו היתה הפעם הראשונה שנכי צה"ל שוקמו בעזרת רכיבה טיפולית על סוסים. במהלך השיקום שלי, שנמשך שנתיים, הייתי על כסא גלגלים, הרבה זמן עם קביום ואחר-כך עם מקל. ועדיין, זה היה שיקום הרבה יותר מהיר ומוצלח ממה שחשבו שיהיה. שם היה החיבור הראשון שלי לעולם הזה, של טיפול בעזרת בעלי חיים, ושם גם בעצם הייתה ההתחלה של כל רעיון החווה".

אולם רק עשר שנים אחר-כך, כאשר יהודה נפצע בשנית בפגיעת ירי ליד אל ערוב, החל רעיון החווה לקרום עוד וגידים. כבר בבית-החולים הוא הודיע לרופאים איך הוא רוצה שייראה השיקום שלו - בעזרת בעלי חיים.

"אחרי הפציעה השנייה אמרתי לרופאים: אין סיבה שאני אשכב בבית-חולים. טוב לי בבית עם החיות", משחזר יהודה. "בשלב הזה כבר למדתי חינוך וזואולוגיה ונחשפתי לכל מיני סוגים של בעלי חיים וגם לחוות שונות. ראיתי כמה זה עושה טוב למטופלים. ראיתי איך מתוך הכאבים, כשאתה יושב לרגע ומלטף ארנבון או מנקה כלוב, אתה שוכח מהכל. ראיתי איך זה גורם לך להרגיש".

את תהליך השיקום הקצר יחסית אחרי הפציעה השנייה העביר יהודה בעזרת בעלי חיים קטנים יותר: מכרסמים, ארנבונים, כלבים וכדומה. זה היה השלב שבו החליט יהודה באופן סופי, כי הוא רוצה להקים חווה טיפולית, ראשונה מסוגה בארץ. איך הופכים החלטה שבזאת למציאות?

(מחייך) "פשוט מחליטים - ועושים. התחלתי עם הכלובים בגינה, אחר-כך הגיעו סוסי הפוני, וככה, לאט-לאט, נוספו עוד ועוד בעלי חיים. אז גם התחילו להגיע אליי אנשים לטיפול, כשזה עוד היה במשקטן, רק בגינה של הבית".

באיזו דרך הגיעו אליכם מטופלים הראשונים?
"מספיק שהגיעו כמה נכי צה"ל ששכבו לצדי אחרי הפציעה הראשונה ושמרנו על קשר, ופתאום מגיע חייל שאיבד בלבנון את מאור עיניו והומלץ לשלוח אותו לכאן. זה בעיקר התחיל מפה לאוזן: משהו שמע ממישהו אחר, משהו סיפר שהוא מכיר איש נחמד ומקצועי, וככה זה באמת התחיל. עם הזמן, אנשי מקצוע בתחום הפסיכולוגיה והפסיכיאטריה הכירו יותר טוב את המקום ואת הערך המוסף שלו. בשלב מסוים פנינו לחטיבה להתיישבות בבקשה להתרחב לטווח נוסף ולהכשיר אותו כחווה, מישכנו את כל החיים שלנו, והתחלנו להתקדם".

מחכה למשרד הביטחון

אם יש משהו שיכול להסיר את החיך מפניו של יהודה, זו המצוקה הכלכלית בה פועל מרכז "חוויות", מצוקה שעלולה להביא לסגירתו של המקום. "מבחינה כלכלית, אם לא נצליח לגייס לעמותה שלנו עוד הרבה כסף, אני נאמץ שגם בעוד עשור לא נצליח לצאת מהחובות", מודה

בקשר, להסביר לי על התיק, להתיעץ, לדעת איך מתקדם הטיפול, וזה אבסורד - כיוון שהם כלל לא מממנים את הטיפול".

את יכולתן של החיות והחווה לשקם מטופלים מוכיח יוני בכל יום מחדש, גם כאשר נדרשת סבלנות רבה עד שמגיעה פריצת דרך. פעם, למשל, טיפל בכחור סכיופרן שהיה רואה בקביעות מספר דמויות. "כשהוא הגיע לחווה, הוא בנה לעצמו מעין מנגנון הגנה לפיו אותן דמויות מפחדות מבעלי החיים", מספר יהודה. "פעם הייתה המלטה בחווה, ומתוך ההתרגשות של ההמלטה 'נכנסו' גם הרמיות שלו לחווה. רק אז, לראשונה, יכולתי להוציא ממנו איך הנן נראות, לדבר אל ההיגיון שלו, שיבין שלא ייתכן שהאנשים הללו, שנראים ככה כבר שנים עם אותם בגדים ועם אותן תסרוקות, הם באמת אמיתיים. היום הוא ממשיך לראות אותם, אבל הוא כבר יודע לא להתייחס אליהם".

יתרון נוסף, מעיד יהודה, טמון בעובדה שלבעלי החיים בחווה אין דעות קדומות על בני-האדם - הם מכבדים את כולם, בלי הבדל ביניהם. "חולי איידס, למשל, מתמודדים עם סטיגמה מעוותת ובורות. מי שיודעים שהוא חולה איידס, ישר אומרים עליו שהוא נרקומן או הומוסקסואל. בעבודה עם בעלי חיים אפשר להשיג המון, כי בעלי החיים לא דוחים אדם בגלל מנהגיו או נטיותיו המיניות, ולא חשוב אם מדובר בחולה איידס, בסכיופרן או באטיסט".

מי שיודע כמה חיות שוכנות במרכז "חוויות", יתקשה להאמין עד כמה קטן המקום. קשה עוד יותר לתפוס כי הבית שניצב לו באמצע, אי-שם בין התוכים לברווזים והאיגואנות, הוא בית משפחה ממוצע בו מתגורר יהודה עם אשתו וילדיו. סביר להניח שאין פיסת קרקע נוספת בארץ, בה גרים כל-כך הרבה בעלי חיים ביחס למטר מרובע.

יש לך חלום להקים פעם חווה בזאת בגודל יותר, קרוב יותר למרכז הארצי?

"כן. בהחלט. למרות שבהרבה מובנים מאוד טוב לי פה, ותיאורטית, אם היה לי תקציב, יכולתי להתפרסם הרבה יותר. לא פעם אנשים אומרים לי 'תבוא לאזור המרכז, אנשים יעמדו אצלך בתור וגם ישלמו הרבה יותר'. אני גם רוצה להגיע למקום שתהיה בו אפשרות גם ללינת חירום לחלק מהחבר'ה, שלפעמים זקוקים לדברים האלה, וגם אפשרות לתת הרבה יותר. אבל זה חלום", הוא נאנח. "מצד שני", מוסיף יהודה אחרי רגע של הרהור, "גם החווה הזו הייתה פעם חלום. והנה, היום היא פה". ■

יהודה בצער. "טוב לי עם כל מה שאני עושה. כל אחד מהמטופלים זה עולם שאתה נוגע בו, לפעמים - עולם שאתה מציל. אבל אם לא נצליח להסדר עם התקציבים, זה יהיה מנגנון להשמדה עצמית".

יהודה מתקשה להסתיר את אכזבתו מהיחס של משרד הביטחון לחווה שהקים. הוא מספר כי כחמישית מבאי החווה הם נכי צה"ל כמוהו, וכן אלמנות, יתומים ואחים שכולים, שרבים מהם נשלחים אליו על-ידי אנשים ממשרד הביטחון. לטענתו, משרד הביטחון לא מכיר בטיפולים הנעשים בחווה ומסרב לממן אותם, משום שאלו לא עומדים בקריטריונים הקבועים בחוק.

אז מה צריך לעשות כדי שתעמדו בקריטריונים?

יהודה מושך בכתפיו. "עוד לא ברור. גם ארגון נכי צה"ל מנסה לקדם את העניין. אני לא יודע למה זה ככה, אבל זה באמת פספוס גדול. אף פעם לא הצלחנו להבין את משרד הביטחון בקטע הזה. כשאנחנו עובדים עם אנשים שהופנו על-ידי המשרד, אנחנו נמצאים בקשר ישיר עם העובדים הסוציאליים. נוצר מצב שהעובדת רוצה להיות איתי

תגובת משרד הביטחון

"דרושה נוכחות פיזיותרפיסט בטיפול"

"אגף השיקום מקדם בברכה כל מסגרת טיפולית המטיבה את איכות חייהם של נכי צה"ל. יחד עם זאת, קיימות הוראות מקצועיות שעל-פיהן מתנהל האגף. לפי הוראת האגף, ניתן לאשר טיפול במסגרת רכיבה טיפולית, זאת במידה שבמקום נוכח פיזיותרפיסט מוכר. למיטב ידיעתנו, בחווה של מר יהודה לא מועסק פיזיותרפיסט. אנו מנהלים מגעים מול מר יהודה ולכשיוסדר הנושא - נוכל להתקשר עמו על מנת לאפשר טיפול לנכי צה"ל".

"לעניין הטיפול באמצעות בעלי חיים אחרים - אגף השיקום לא מכיר שיטת טיפול זו. יחד עם זאת, הביע האגף נכונות להיפגש עם מר יהודה וללמוד ממנו על אודות השיטה, על מנת שניתן יהיה לשקול שילוב נכי צה"ל גם בטיפולים האלה".